

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра філософії та гуманітарних наук (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 1

Сергій НИЖНИК

Голова НМК 3

Ганна ЛІХОНОСОВА

« 30 » 08 2024 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Блок: Формування системного наукового світогляду

Галузі знань: 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 08 Право, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 27 Транспорт

Спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 035 Філологія, 051 Економіка, 053 Психологія, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, 081 Право, 131 Прикладна механіка, 133 Галузеве машинобудування, 134 Авіаційна та ракетно-космічна техніка, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 142 Енергетичне машинобудування, 144 Теплоенергетика, 262 Правоохоронна діяльність, 274 Автомобільний транспорт, 281 Публічне управління та адміністрування, 292 Міжнародні економічні відносини

Освітні програми: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, Прикладна лінгвістика, Економіка підприємства, Психологія, Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Право, Динаміка і міцність машин, Роботомеханічні системи і логістичні комплекси, Комп'ютерний інжиніринг, Проектування, виробництво та сертифікація авіаційної техніки, Авіаційні двигуни та енергетичні установки, Ракетно-космічна техніка, Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії, Газотурбінні установки і компресорні станції, Енергетичний менеджмент, Правоохоронна діяльність, Автомобілі та автомобільне господарство, Публічне управління та адміністрування, Міжнародна економіка

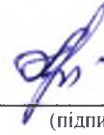
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Вводиться в дію з «01» вересня 2024 р.

Харків 2024

Розробник:
професор, доктор філос. наук Ольга ПРОЦЕНКО

(підпис)

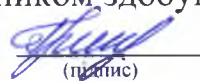
доцент, канд. філос. наук Ірина УШНО

(підпис)

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» розглянуто на засіданні кафедри (№ 701) філософії та гуманітарних наук.

Протокол № 1 від « 28 » 08 2024 р.

Завідувач кафедри доктор філос. наук, професор Ольга ПРОЦЕНКО
(підпис)

Погоджено з представником здобувачів освіти:
(підпис) (ім'я та прізвище)

Загальна інформація про викладача

Проценко Ольга Петрівна,

завідувачка кафедри філософії та суспільних наук,

доктор філософських наук, професор,

викладає в університеті наступні дисципліни:

- філософія;
- глобальні проблеми сучасності;
- етика та етикет культури спілкування;
- філософія моралі та права.

Напрями наукових досліджень: філософська антропологія, етика, філософія культури, естетика, гносеологія, аксіологія

Ушно Ірина Михайлівна

доцент кафедри філософії та суспільних наук,

науковий ступінь: канд. філос. наук

Перелік дисциплін, які викладає:

Історія авіації та космонавтики в Україні

Філософські проблеми наукового пізнання

Напрями наукових досліджень:

Філософія техніки та технології.

Аерокосмічний інжиніринг: етика, естетика, аксіологія.

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна.

Семестр, в якому викладається дисципліна – 1-6 семестр в залежності від навчального плану.

Дисципліна – вибіркова.

Загальна кількість годин за навчальним планом - 90 годин/ 3 кредитів ЄКТС. Аудиторних – 48 годин, самостійної роботи – 42 год. для денної форми навчання.

Види занять – лекції, практичні роботи, самостійна робота здобувача освіти.

Вид контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування засад наукового світогляду, особистого бачення і розуміння теоретико-методологічних основ наукового дослідження, що передбачає визначення когнітивного контексту наук (проблем наукової методології, методів та прийомів наукового пізнання), який співвідноситься з соціокультурними аспектами сучасного наукового пізнання в інформаційному суспільстві.

Завдання:

- досягти оволодіння студентами філософськими способами
- мислення, основними філософськими принципами, засвоєння методологічного та світоглядно-гуманістичного змісту філософії, опанування самостійним обґрунтованим стилем мислення;
- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження;
- виховати вміння застосовувати отримані знання у власному житті, міжособистісних стосунках, науковій та практичній діяльності та при аналізі загальних проблем сьогодення;
- сприяти ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості.

Компетентності, які набуваються:

- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- Здатність приймати обґрунтовані рішення;

Очікувані результати навчання:

- Формувати обґрунтовані оцінки дій державних органів, інших політичних інститутів із позицій загальнолюдських, демократичних цінностей, пріоритету прав і свобод людини та громадянина.
- Володіти логікою та методологію наукового пізнання, що ґрунтується на розумінні сучасного стану і методології предметної області.
- Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
- Організовувати процес свого навчання й самоосвіти. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.
- Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.
- Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

Пререквізити: Від студентів не вимагається попереднього вивчення будь-яких дисциплін

Кореквізити: Оскільки курс є вибіркоvim та спрямованим на розвиток загальних компетентностей, необхідних супутніх дисциплін не передбачено.

Постреквізити: Набуті знання можуть бути використані при навчанні під час поточних занять, проходженні практик, на конференціях, у професійній діяльності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Наука та наукове пізнання. Загально науковий рівень методології.

Тема 1. Генезис науки. Історичні етапи її розвитку – 2 год.

Становлення наукового знання. Процеси інтеграції та дезінтеграції наук. Зв'язок науки з виробництвом. Поняття науково-технічної революції та кризисного стану у науці. Наукове знання та наукові дослідження в умовах глобалізації світу.

Практика. Історичні етапи розвитку науки та їх зв'язок з філософією – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 7 год.

Процеси інтеграції та дезінтеграції наук. Зв'язок науки з виробництвом. Поняття науково-технічної революції та кризисного стану у науці. Наукове знання та наукові дослідження в умовах глобалізації світу.

Тема 2. Специфіка та критерії наукового пізнання та дослідження – 2 год.

Форми пізнання у науковій діяльності. Роль практики в науковому пізнанні та пошуку істини. Головні риси наукового пізнання та наукових досліджень: цілеспрямованість, планованість, системність, озброєність спеціальними засобами.

Практика. Специфіка філософського підходу до аналізу пізнавальної діяльності – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.
Роль практики в науковому пізнанні та пошуку істини.

Тема 3. Логіко-методологічні аспекти наукового дослідження – 2 год.

Наукові дослідження та система регулятивних принципів, сукупність відповідних прийомів та операцій. Істина та омана в науковому пізнанні. Поняття методологічних рівнів та методів як способів відтворення в мисленні досліджуваного об'єкту чи проблеми. Методологія як форма саморефлексії науки.

Практика. Істина та омана в науковому пізнанні – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.
Наукові дослідження та система регулятивних принципів, сукупність відповідних прийомів та операцій

Тема 4. Формування постнеокласичних методологій. Синергетика та евристика – 2 год.

Методологічна специфіка структурного, функціонального, інформаційного, імовірнісного та модельного засобів в наукових дослідженнях. Діалектичні та синергетичні прийоми оптимізації по здійсненню прогнозів щодо наукової картини світу.

Практика. Становлення синергетики як постнеокласичного знання – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.
Діалектичні та синергетичні прийоми оптимізації по здійсненню прогнозів щодо наукової картини світу.

Змістовний модуль 2. Форми наукового дослідження. Методи та рівні наукового дослідження.

Тема 5. Єдність теоретичного і емпіричного рівнів в науковому дослідженні – 2 год.

Процес формування знання на раціональному рівні. Роль понять, категорій та інших форм, пов'язаних з діяльністю мислення. Пізнання явищ в єдності їх внутрішніх зв'язків, які є результатом їх обробки на емпіричному рівні.

Єдність емпіричного та теоретичного рівнів пізнання у просуванні теоретичних висновків у науковому дослідженні.

Практика. Методологія як форма саморефлексії науки – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.

Пізнавальні можливості людини. Свідомість. Суб'єкт і об'єкт.

Тема 6. Теоретичний рівень. Проблема та концепція. Гіпотеза та теорія – 2 год.

Головні структурні компоненти наукового дослідження. Проблема як процес постановки та вирішення питань та перетворення їх у єдину концептуальну систему організації наукового знання. Розуміння про найрозвинутіші форми наукових знань, які обумовлюють цілісність та системність наукових досліджень. Зміст та значення аксіоматичного та гипотетико-дедуктивного методів в створенні наукових дискурсів, програм та концептів.

Практика. Методи та рівні наукового дослідження – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.

Роль науки у процесах соціальної інтеграції. Єдність наукового знання як об'єктивна основа інтеграції науково-освітнього потенціалу суспільства

Тема 7. Емпіричний рівень (спостереження та експеримент) – 2 год.

Процес формування наукових знань на чуттєвому рівні. Спостереження, його різновиди (безпосереднє та опосередне) Експеримент як сукупність дій, що плануються та корегуються з теоретичними положеннями наукових досліджень та його роль в наукових дослідженнях

Практика. Творчість і пізнання – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.

Перевірка і прийняття наукової теорії. Проблеми динаміки наукового пізнання.

Тема 8. Соціально-культурні аспекти філософських проблем наукового пізнання – 2 год.

Взаємозв'язок науки і культури. Модернізація суспільного життя: здобутки і проблеми. Етика науки. Відповідальність вченого. Наука і глобальні проблеми.

Практика. Аксіологія наукового пізнання – 4 год.

Самостійна робота. Розробка презентацій – 5 год.

Глобальні проблеми людства.

4. Індивідуальні завдання

В якості індивідуального завдання викладач може запропонувати різні види роботи: аналіз першоджерел, презентація теми, ведення словника, написання наукової роботи, виступ на студентській конференції тощо.

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (тестування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист презентацій/	5	4	20/
Тест	5	2	10
Завдання	5	2	10
Модульний контроль	15	1	15
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист презентацій/	5	4	20/
Завдання	5	4	20
Участь у семінарі	25	1	25
Модульний контроль	20	1	20
Усього за семестр			100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет:

1. Форми та методи пізнавального процесу (20 балів).
2. Істина та омана в науковому пізнанні (20 балів).
3. Етика науки. Відповідальність вченого (20 балів).
4. Тестові завдання (40 балів)

7.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- сутність філософії як особливої форми теоретичного осягнення дійсності;
- структуру філософського знання, проблематику, значення та характер взаємодії;
- історичні форми розвитку філософської рефлексії, школи, представників, основні ідеї;
- специфіку взаємодії історичних форм філософування;
- розділи філософського знання, проблематику, підходи до вирішення сутнісних питань;
- зміни у проблематиці та фундаментальні засади сучасної філософії;
- сутність та зміст глобальних проблем сучасності;
- зміст основних філософських текстів;

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- для кожного типу філософії формулювати його принципи, визначати специфічні риси та хронологічні рамки, аналізувати ідеї основних представників і літературні джерела розглянутого періоду;
- показувати, як принцип певної філософської системи виявляє себе у феноменах особливої історичної епохи;
- виявляти елементи менш розвинутих філософських систем у складі більш розвинутих;
- користуватися навичками логічного та критичного аналізу;
- застосовувати наукову методологію для вирішення конкретних задач, що виникають у процесі пізнання природи, людини, суспільства і мислення.
- розрізняти філософське і нефілософське мислення;
- формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності,

розглядає викладач або за процедурою, визначеною у «Положенні про академічну доброчесність».

9. Методичне забезпечення

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4285>

10. Рекомендована література

Базова

1. Проценко О.П. Практична філософія: професійна етика та комунікативна культура: навч. посіб. / О.П. Проценко. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харків. авіа. ін-т». – 2021. – 80 с.
2. Філософія. Навч. посіб. / О.П. Проценко, Н.Л.Більчук, Л.А. Васильєва, О.І.Гаплевська, С.Є. Чмихун. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харків. авіа. ін-т». – 2021. – 120 с.
3. Дротянко Л.Г. Філософія наукового пізнання: Підруч./Л.Г.Дротянко. – К.:Вид-во Нац.авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2014. – 224с.
4. Скотный В.Г. Рациональное та ірраціональне в науці й освіті. – Київ; Дрогобич. Коло 2013.
5. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки. – Львів.: Видавництво «Світ», - 2016.
6. Філософія сучасної науки і техніки: підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
7. Рубанец О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2013. 229 с.
8. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки: підручник для вищ. навч. закладів / І. Добронравова, Л. Сидоренко; КНУТШ. Київ : ВПЦ Київський університет, 2008. 223 с.
9. Добронравова І. С. Новітня філософія науки: підручник для студ. філософських фак. університетів і аспірантів (для складання кандидатського іспиту з філософії та філософії науки) / І. Добронравова, Т. Білоус, О. Комар. Київ : Логос, 2009. 244 с.

Допоміжна

1. Тофтул М.Г. Логика: посібник для студентів вищих навчальних закладів/ М.Г.Тофтул. – К.: Вид. центр «Академія», 2013. – 368 с.
2. Гладунський В.Н. Логіка для студентів економічних спеціальностей: Навч. посіб./ В.Н.Гладунський. – Львів: Афіша, 2012. – 359 с.
3. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання: (Постнекласичне дослідження)/ Л.Г.Дротянко. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту фінансів, менеджм., бізн. і інформ. Систем. – 2013. – С. 153 – 176.
4. Проценко О.П., Чмихун С.Є., .Феномен агресії у проблемному полі соціогуманітарного знання // Наукове пізнання: методологія та технологія. – 2023. – № 2 (52). – С.13 – 19.

5. О. Проценко, М. Дмитренко, Т. Чубенко. Цифрова репрезентація особистості і цифровий етикет // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. Львів, 2023. № 47. – С.61-66.
6. Ушно І.М. Філософія техніки та технології: історико-філософський контекст // наукове пізнання: методологія та технологія. Філософія. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2023. - № 2(52) – С.30-36.
DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2023-2-4>
7. Ushno I. Humanity's dream of flying as inspiration For aerospace community // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2024. Випуск 53.- С. 130-138.
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.15>
8. Ушно, І. (2024). Aesthetics in the «man-machine-environment» system: the search for harmony "Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2(61).
<https://doi.org/10.21564/2663-5704.61.304639>
9. Ушно І. Номо Aerospace: філософські роздуми про майбутнє людства в космосі // Філософія та космологія. 2024. Том 33. – С. 162-173.
<https://doi.org/10.29202/phil-cosm/33/8>

11. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України – <http://irbis-nbuv.gov.ua>
2. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.memorv.gov.ua/page/ukrainska-druga-svitova>
3. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ukr.html>
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>

https://library.khai.edu/uploads/pdf/istoria_khai/Khai_Istorv.pdf

ДОДАТОК

Перелік галузей знань, спеціальностей та освітніх програм, за якими відбувається підготовка здобувачів в університеті

Галузі знань: 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 08 Право, 10 Природничі науки, 11 Математика та статистика, 12 Інформаційні технології, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 15 Автоматизація та приладобудування, 16 Хімічна та біоінженерія, 17 Електроніка та телекомунікації, 19 Архітектура та будівництво, 26 Цивільна безпека, 27 Транспорт, 28 Публічне управління та адміністрування, 29 Міжнародні відносини

Спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 035 Філологія, 051 Економіка, 053 Психологія, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, 081 Право, 101 Екологія, 103 Науки про Землю, 113 Прикладна математика, 121 Інженерія програмного забезпечення, 122 Комп'ютерні науки, 123 Комп'ютерна інженерія, 124 Системний аналіз, 125 Кібербезпека, 126 Інформаційні системи та технології, 131 Прикладна механіка, 133 Галузеве машинобудування, 134 Авіаційна та ракетно-космічна техніка, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 142 Енергетичне машинобудування, 144 Теплоенергетика, 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології, 152 Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка, 153 Мікро- та наносистемна техніка, 163 Біомедична інженерія, 172 Телекомунікації та радіотехніка, 173 Авіоніка, 193 Геодезія та землеустрій, 272 Авіаційний транспорт, 262 Правоохоронна діяльність, 274 Автомобільний транспорт, 281 Публічне управління та адміністрування, 292 Міжнародні економічні відносини

Освітні програми: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, Прикладна лінгвістика, Економіка підприємства, Психологія, Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Менеджмент, Логістика, Управління проектами, Маркетинг, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Право, Екологія та охорона навколишнього середовища, Космічний моніторинг Землі, Обчислювальний інтелект, Інженерія програмного забезпечення, Інформаційні технології проектування, Комп'ютеризація обробки інформації та управління, Інтелектуальні системи та технології, Комп'ютерні технології в біології та медицині, Комп'ютерні системи та мережі, Системне програмування, Системний аналіз і управління, Безпека інформаційних і комунікаційних систем, Інформаційні системи та технології підтримки віртуальних середовищ, Розподілені інформаційні системи, Штучний інтелект та інформаційні системи, Динаміка і міцність машин, Роботомеханічні системи і логістичні комплекси, Комп'ютерний інжиніринг, Проектування, виробництво та сертифікація авіаційної техніки, Авіаційні двигуни та енергетичні установки, Ракетно-космічна техніка, Інтелектуальні безпілотні транспортні засоби, Комп'ютерно-інтегроване управління в енергетиці, Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії, Газотурбінні установки і компресорні станції, Енергетичний менеджмент, Інженерія мобільних додатків, Комп'ютерні системи технічного зору, Комп'ютерні технології проектування та виробництва, Комп'ютерно-інтегровані технологічні процеси і виробництва, Інтелектуальні інформаційні вимірювальні системи, Якість, стандартизація та сертифікація, Мікро- та наносистемна техніка, Біомедична інженерія, Інформаційні мережі зв'язку, Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси, Системи автономної навігації та адаптивного управління літальних апаратів, Геоінформаційні системи і технології, Правоохоронна діяльність, Інтелектуальні транспортні системи, Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і авіадвигунів, Автомобілі та автомобільне господарство, Публічне управління та адміністрування, Міжнародна економіка